

САДРЖАЈ

I ПРОЦЕДУРЕ УПРАВЉАЊА РИЗИЦИМА

ОПШТЕ ОДРЕДБЕ.....	2
ПОДРУЧЈЕ ПРИМЕНЕ	2
ДЕЛОКРУГ И ЦИЉЕВИ	3
НАДЛЕЖНОСТ И ОДГОВОРНОСТ	3
ДЕФИНИЦИЈЕ ПОЈМОВА	5
ПРОЦЕДУРЕ УПРАВЉАЊА РИЗИЦИМА	5
Циљеви, правила, принципи и начела управљања ризицима.....	5
Основни принципи организације система управљања ризицима	6
Информациони систем као подршка управљању ризицима	7
Размена информација и извештавање о ризицима	8
Врсте и класификација ризика	9
Поступак идентификације, мерења, процењивања, праћења и контроле ризика.....	11
СИСТЕМ ИНТЕРНИХ КОНТРОЛА	13
Задачи и одговорност за успостављање и усавршавање система интерних контрола	14
ФИНАНСИЈСКИ РИЗИЦИ	15
Ризици рочне и структурне неусклађености имовине, капитала и обавеза.....	15
Ризици у вези са депоновањем и улагањем средстава.....	16
Тржишни ризици	17
ОСТАЛИ РИЗИЦИ.....	18
Оперативни ризици	18
Правни ризици	21
Репутациони ризици.....	21
ПРИМЕНА ПРИНЦИПА КОРПОРАТИВНОГ УПРАВЉАЊА	21
Савремени пословни концепт	21
Тржишни наступ, анализа окружења и истраживање тржишта	22
Ширење корпоративне културе, улога заинтересованих лица и етичка одговорност	22
Обелодањивање информација.....	23
Свеобухватност, квалитет и карактеристике информација.....	24

III ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

На основу члана 211. – 223. Закона о тржишту капитала („Сл. гласник РС“ бр.129/2021) Генерални директор Brokersko-dilerskog društva „Dunav Stockbroker“ a.d. Beograd (у даљем тексту: Друштво) дана 28.12.2022. године доноси:

**Процедуре управљања ризицима у
Брокерско-дилерском друштву „Dunav Stockbroker“ а.д.**

I ПРОЦЕДУРЕ УПРАВЉАЊА РИЗИЦИМА

ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Процедуре управљања ризицима у Брокерско-дилерском друштву „Dunav Stockbroker“ а.д. (у даљем тексту: Процедуре управљања ризицима) представљају акт којим се ближе дефинише систем управљања ризицима којима је Брокерско-дилерско друштво „Dunav Stockbroker“ а.д. (у даљем тексту: Друштво) изложено у свом пословању, основни принципи, стандарди управљања ризицима и организација рада на пословима управљања ризицима.

Процедурама управљања ризицима дефинишу се начини успостављања хоризонталне и вертикалне организације послова управљања ризицима, дефинишу ризици који су предмет праћења и управљања, обезбеђују претпоставке и дефинише начин размене информација између одељења и служби (у даљем тексту: организационе јединице) и лица надлежних за послове управљања ризицима и органа управљања и руковођења Друштвом са друге.

Идентификација, процена, мерење и контрола ризика којима је изложено Друштво, континуирано се развија и прилагођава промењеним условима пословања у свим организационим јединицама Друштва, у складу са унутрашњом организацијом и систематизацијом послова, актима Друштва, правилима струке, добрим пословним обичајима, пословном етиком и важећим прописима.

Процедурама управљања ризицима ближе се дефинишу врсте ризика којима је Друштво изложено, као и начин организовања процеса управљања ризицима.

Интерна акта којим се имплементира и ближе дефинишу процедуре управљања ризиком и процедуре спровођења система интерних контрола су документа, поступци и упутства Друштва.

ПОДРУЧЈЕ ПРИМЕНЕ

Процедуре управљања ризицима примењује се на нивоу Друштва.

ДЕЛОКРУГ И ЦИЉЕВИ

Процедурама управљања ризицима успоставља се интегрисани систем управљања и праћења ризика на нивоу Друштва и успостављају механизми за контролу ризика.

Процедуре управљања ризицима имају за циљ да обезбеде услове и претпоставке за минимизирање изложености ризику у дужем року, максимизирање способности Друштва да апсорбује ризике (толеранција на ризик), реализацију пословних циљева, стратегија и оперативних планова. Применом одговарајућих мера и инструмената за управљање ризицима изложеност ризику своди се на прихватљив ниво.

У процесу управљања ризицима, обезбеђује се свеобухватно и превентивно идентификовање ризика, процена ризика и мерење ризика којима је Друштво изложено у свом пословању, на начин који обезбеђује трајно одржавање степена изложености ризику на нивоу који не угрожава имовину и пословање Друштва.

Процес управљања ризицима треба да обезбеди сагледавање свих кључних фактора и елемената који омогућавају да се финансијски, људски и други ресурси усмере на начин који обезбеђује што је могуће већу дисперзију, поделу и минимизирање ризика.

НАДЛЕЖНОСТ И ОДГОВОРНОСТ

Надлежност и одговорност организационих јединица Друштва уређене су овим Процедурама И Правилником о унутрашњој организацији и систематизацији радних места Друштва.

Носиоци система управљања ризицима су:

I Генерални директор Друштва;

II Извршни директор Друштва;

III Организационе јединице Друштва, у сегменту линија ризика за које су непосредно надлежне;

IV Интерни контролор, као лице задужено за независно сагледавање, контролу примене и праћење усклађености активности организационих јединица, учесника у систему управљања ризицима, са прописима и актима Друштва везаним за управљање ризицима и функционисање система интерних контрола.

НАДЛЕЖНОСТИ ОРГАНА И ОРГАНИЗАЦИОНИХ ЈЕДИНИЦА У СИСТЕМУ УПРАВЉАЊА РИЗИКОМ:

Генерални директор	- Усваја Процедуре управљања ризицима; - Усваја План за обезбеђење континуитета пословања на предлог Извршног директора, у ситуацији када висина процењених ризика указује на значајно повећан ниво изложености једном или већем броју ризика; - Усваја Годишњи Извештај о спровођењу система интерних контрола и управљању ризицима у Друштву;
Извршни директор	- Квартално подноси оснивачу Извештај о спровођењу система интерних контрола и управљању ризицима у Друштву; - Подноси Генералном директору годишњи Извештај о спровођењу система интерних контрола и управљању ризицима у Друштву; - Предлаже Генералном директору План за обезбеђење континуитета пословања, у ситуацији када висина процењених ризика указује на значајно повећан ниво изложености једном или већем броју ризика;
Организационе јединице Друштва која учествују у систему управљања ризицима	- Спровode активности и радње дефинисане процедурама за идентификовање, мерење и процењивање ризика; - Оцењују степен ризика; - Достављају информације и податке од значаја за идентификацију, процену и мерење ризика и за састављање извештаја; - Спровode усвојене мере за неутралисање или минимизирање идентификованих ризика, садржане у Извештају Извршног директора;
Интерни контролор	- Анализира, врши проверу адекватности, поузданости и ефикасности успостављеног система интерних контрола и предлаже мере за унапређење система интерних контрола; - Сачињава Извештај о спровођењу система интерних контрола; - Обезбеђује контролу примене Процедура управљања ризицима и других интерних аката из области управљања ризицима по дубини организационе структуре Друштва;
Запослени	- Одговорни су за поштовање и непосредну

ДЕФИНИЦИЈЕ ПОЈМОВА

1. **Ризик** - вероватноћа настанка негативних ефеката на пословни и финансијски резултат и положај Друштва.
2. **Управљање ризиком** - процес идентификације, мерења, процењивања и контроле ризика.
3. **Систем интерних контрола** - подразумева успостављање механизма интерних контрола над процедурама, поступцима и радњама дефинисаним актима Друштва, њихово спровођење и праћење.
4. **Штетни догађај**, у контексту оперативних ризика, подразумева догађај који је настао услед недостатака или грешака у функционисању унутрашњих процеса, процедура, система, запослених или због дејства екстерних ризика и догађаја, који су од утицаја на стање имовине, капитала и обавеза Друштва.
5. **Губитак** - губитак проузрокован реализацијом ризика са директним утицајем на биланс стања и успеха, евидентиран као трошак, односно губитак који се већ стварно догодио, не узимајући у обзир потенцијалне губитке за које је формирана резервација.
6. **Клијент или странка** – лице које врши трансакцију или са којим се успоставља пословни однос

ПРОЦЕДУРЕ УПРАВЉАЊА РИЗИЦИМА

Циљеви, правила, принципи и начела управљања ризицима

Ризични профил Друштва одређен је прихватљивим нивоом изложености ризику, односно нивоом ризика који је Друштво спремна да преузме, у складу је са дефинисаним циљевима и принципима управљања ризиком, у зависности од нивоа изложености Друштва лимиту који је одређен као максимално прихватљив износ губитка који настаје као последица ризика.

Управљање ризицима усмерено је на постизање следећих циљева:

- стварање услова и претпоставки за свођење ризика на прихватљив ниво, односно одржавање степена изложености ризику на нивоу који не угрожава имовину и пословање Друштва;
- сагледавање свих кључних фактора и елемената који омогућавају да се финансијски, људски и други ресурси усмере на начин који обезбеђује што је могуће већу дисперзију, поделу и минимизирање ризика;
- реализацију пословних циљева, стратегија и оперативних планова Друштва;
- развој активности Друштва у складу са пословним могућностима и развојем

- тржишта;
- обезбеђење конкурентских предности Друштва;
- максимизирање добити Друштва и минимизирање потенцијалних губитака и негативних ефеката на финансијски резултат и капитал Друштва.

Управљање ризицима у Друштву засновано је на следећим правилима:

- постављање организационог модела за управљање ризицима;
- дефинисање ризичног профила Друштва;
- примена процедура за идентификовање, мерење, процењивање, праћење и контролу ризика;
- дефинисање мера за минимизирање идентификованих ризика;
- систем интерне контроле управљања ризиком;
- информациони систем као подршка управљању ризицима;

У процесу управљања ризицима Друштво се руководи следећим принципима и начелима:

- Управљање ризиком у складу са дефинисаним политикама и процедурама уз прецизно дефинисање надлежности и одговорности;
- Идентификовање свих материјалних извора ризика, анализа и процена кључних узрока сваке појединачне компоненте ризика и њиховог међусобног односа и односа према спољним факторима,
- Максимизирање способности апсорбовања ризика (толеранција према ризику);
- Коришћење софистицираних модела за сложеније портфолије инвестиција, до нивоа који је неопходан за поуздано моделирање те сложености, уз квантификацију нивоа изложености ризику, одређивањем максимално очекиваног губитка са датим степеном вероватноће или одређивањем „лепезе“ исхода добијених симулирањем различитих сценарија, у свим ситуацијама када је то могуће;
- Диверсификација по врстама ризика, категоријама догађаја, линијама пословања, као и класификација ризика са аспекта степена њиховог утицаја на пословање Друштва
- Обелодањивање предвидивих фактора ризика којима је Друштво изложено или ће бити изложено, као и систем праћења и управљања тим ризицима;
- Континуитет примене нових знања, побољшања постојећих решења и стратегија.

Основни принципи организације система управљања ризицима

Основни принципи организације система управљања ризицима:

- реализација постављених циљева управљања ризицима;
- прецизна подела надлежности и одговорности лица укључених у систем

- управљања ризицима;
- потпуна информисаност лица укључених у систем управљања ризицима у односу на циљеве и принципе управљања ризицима;
- примена правила и процедура управљања ризицима;

Информациони систем као подршка управљању ризицима

Друштво је дужно да у процесу изградње информационог система Друштва успоставља систем који адекватно подржава управљање ризицима. Адекватност информационог система, посматрано из угла управљања ризицима, огледа се у обезбеђењу података за благовремено и континуирано мерење, праћење, усклађивање и извештавање о ризицима.

Адекватан информациони систем је неопходан за доношење правилних одлука о управљању ризиком. Систем треба да одговара обиму, врсти и сложености послова које Друштво обавља и да буде довољно флексибилан, како би се могли решавати различити потенцијални проблеми који се могу појавити.

Правовремено извештавање омогућава поређење текуће изложености ризику са дефинисаним лимитима, процену стања, промена, као и формирање претпоставки које ће се користити при управљању ризиком.

Друштво предузима радње и активности које обезбеђују да развој информационог система из угла подршке управљању ризицима, буде постављен на начин који представља наставак прикупљања информација из екстерних и интерних извора, руководећи се следећим принципима:

1. Обезбеђење приступа подацима и информацијама које су неопходне за ефикасно управљање ризицима на свим нивоима;
2. Подршка процесу прикупљања информација о идентификованим ризицима и стварање техничких претпоставки за њихово мерење и квантификавање;
3. Обезбеђење двосмерне комуникације унутар Друштва по хоризонтали и вертикали.
4. Укључивање података и информација из окружења у интерне информационе токове и њихово благовремено усмеравање ка местима на којима се обављају стратешки важне активности.
5. Стварање услова да се сви релевантни подаци из интерних и екстерних извора претворе у информације погодне за одлучивање, односно подршка систему одлучивања.
6. Подршка пословима припреме података који су од значаја за благовремену презентацију релевантних и поузданих информација о ризицима у Друштву у захтеваној форми и садржини, у циљу стварања услова за ефикасно обавештавање заинтересованих екстерних субјеката.
7. Чување историских података, заштита података од сваке врсте злоупотребе и

примена принципа информатичке сигурности.

Размена информација и извештавање о ризицима

У циљу ефикасног праћења и минимизирања ризика, Друштво обезбеђује динамичан приступ и прожимање стратегије управљања ризицима са свим релевантним аспектима пословања Друштва на нивоу појединачних функција и на корпоративном нивоу, што подразумева координирање активности управљања ризицима, несметан проток и правовремену размену информација, података и докумената између организационих јединица Друштва.

Кроз процес међуфункционалне размене информација, лице надлежно за послове управљања ризицима добија потребне улазне елементе и алатке за процену ризика, квантификовање различитих сценарија у погледу будуће финансијске позиције Друштва и формулисање мера за њихово минимизирање.

Организациона структура Друштва поставља се на начин да обезбеђује размену информација по одговарајућим линијама комуникација, које треба да буду постављене на начин да обезбеђују расположивост информација са одговарајућом садржином, одговарајућу структурираност и облик информација, доступност информација релевантним лицима и у одговарајућем временском тренутку.

Финансијске и пословне информације, информације о усклађености са интерним и спољним правилима, као и информације о дешавањима на тржишту брокерско-дилерских друштава које се употребљавају у процесу одлучивања морају бити поуздане, правовремене и доступне.

У коначној инстанци, управа Друштва добија све неопходне елементе за доношење оптималних одлука у погледу прихватања појединих ризика, доношење адекватнијих алтернативних стратегија за минимизирање ризика, усмеравање техничких, финансијских и људских ресурса на начин који обезбеђује што је могуће већу дисперзију и минимизирање ризика, информисање акционара о утицају појединих ризика на финансијску позицију и капитал Друштва, као и додатне елементе неопходне за оптимизацију процеса стратешког планирања.

Организационе јединице достављају податке потребне за сачињавање кварталних и годишњих Извештаја о управљању ризицима, у складу са усвојеним процедурама за управљање ризицима, узимајући у обзир резултате спроведених анализа, процењену висину ризика, као и интерне извештаје свих организационо структурираних функција и дирекција у Друштву.

Контролор, полазећи од својих налаза сачињава Извештај о спровођењу система интерних контрола.

Извештај о управљању ризицима и Извештај о спровођењу система интерних контрола, чине основу за израду Извештаја о спровођењу система интерних контрола и управљању ризицима у Друштву, који усваја Генерални директор Друштва.

На захтев лица надлежног за послове управљања ризицима, остале организационе јединице у Друштву дужне су да независно од података и информација садржаним у интерним извештајима доставе све релевантне податке који обезбеђују ефикасну идентификацију, мерење и процену ризика, као и дефинисање мера којима се обезбеђује минимизирање ризика.

Интерни извештаји о анализи ризика достављају се оснивачу до 15. априла за први квартал, 15. јула за други квартал, 15. октобра за трећи квартал и 15. фебруара наредне године за четврти квартал текуће године.

Обрасци интерних извештаја о анализи ризика налазе се у прилогу и чине саставни део ових Процедура.

Контролор контролише правилност, потпуност и поштовање прописаних рокова за извештавање.

Врсте и класификација ризика

У пословању Друштва могу се идентификовати, у зависности од избора методе за процену ризика две велике групе ризика и њима припадајуће подгрупе и појединачни ризици:

I Финансијски ризици

- Ризици рочне и структурне неусклађености имовине, капитала и обавеза
- Ризици депоновања и улагања средстава
- Тржишни ризици

II Остали ризици

- Оперативни ризици
- Правни ризици
- Репутациони ризици

За оцену финансијских ризика користе се квантитативни показатељи, док се за оцену осталих ризика, из угла степена њиховог утицаја на пословање Друштва, користи класификација у 4 категорије:

- Низак ризик,
- Средњи ризик,
- Висок ризик,

– Екстреман ризик.

У оквиру ризика рочне и структурне неусклађености имовине, капитала и обавеза, посебно се управља појединачним ризицима: ризик адекватности капитала и дугорочне сигурности, ризик структурне неусклађености активе и пасиве по хоризонтали и вертикали, ризик незадовољавајућих приноса од капитала, ризик ликвидности, рочне неусклађености средстава и извора, односно немогућности извршавања.

У оквиру ризика депоновања и улагања средстава Друштво посебно прати следеће ризике: ризик наплате потраживања, незадовољавајућег бонитета клијената и ризик концентрације улагања; ризик незадовољавајуће рентабилности, односно приноса од улагања и ризик немогућности наплате приноса; и ризик улагања у повезана и придружена правна лица.

У оквиру тржишних ризика Друштво прати: ризик промене цене, ризик измирења обавеза и ризик друге уговорне стране, ризик прекорачења допуштених изложености, валутни ризик и робни ризик.

Ризик промене цене је ризик губитка који произилази из промене цене финансијског инструмента или, у случају изведеног финансијског инструмента, из промене цене његовог основног инструмента.

Ризик промене цене дели се на:

1) општи ризик промене цене је ризик губитка који произилази из промене цене финансијског инструмента услед промене висине каматних стопа или већих промена на тржишту капитала независно од било које специфичне карактеристике тог финансијског инструмента;

2) специфични ризик промене цене је ризик губитка који произилази из промене цене финансијског инструмента услед чињеница у вези са издаваоцем односно, у случају изведеног финансијског инструмента, чињеница у вези са издаваоцем основног финансијског инструмента.

Ризик измирења и ризик друге уговорне стране су ризици губитка који произилазе из неиспуњавања обавеза друге уговорне стране на основу позиција из књиге трговања.

Валутни ризик је ризик губитка који произилази из промене курса валута.

Робни ризик је ризик губитка који произилази из промене цене роба.

У оквиру оперативних ризика прате се: ризик неадекватне организације послова и ризик неадекватног избора, постављења и распореда органа управе, контроле, руководства и запослених (квалификационо и бројно); ризик погрешног и економски штетног уговарања послова; ризик превара, злоупотреба и других незаконитих радњи органа управе, контроле и руководства Друштва; ризик уговарања, организовања и

обављања послова супротно правилима струке; информатички ризик и ризик неадекватности извештајног сегмента информационог система; ризик губитака по основу штета на сталној имовини; ризици у вези односа према запосленима и безбедности на радном месту.

У оквиру правних ризика прате се ризик неусклађених пословних аката, ризици у вези примене прописа којима је регулисана делатност брокерско'дилерског друштва, ризик губитка спорова по основу штета и имовинских спорова, ризик наплате регресних потраживања и остали правни ризици.

У оквиру репутационих ризика прате се: репутациони ризици у вези са активностима запослених; ризик незадовољства клијената пруженом услугом и ризик губитка угледа у јавности; ризик едукације запослених; ризик непредузимања активности интерне ревизије и процене спровођења система интерних контрола ради спречавања могућих проневера; и ризик промене власничке структуре.

Контрола и управљање свим унапред наведеним ризицима који су присутни у пословању Друштва спроводе се на основу следежих интерних аката:

- Правилник о унтрашњој организацији и систематизацији радних места
- Правила и процедуре пословања
- Правилник о плановима и поступцима за заштиту информационог система и поступање у ванредним ситуацијама
- Правилник о раду
- Правилник о безбедности и здрављу на раду
- Акт о процени ризика на радном месту и у радној околини
- Правилник о пословној тајни

Поступак идентификације, мерења, процењивања, праћења и контроле ризика

Поступак управљања ризицима дефинисан је кроз више нивоа и спроводи се формирањем адекватног окружења за управљање ризицима и активностима идентификовања, мерења, праћења, контроле и извештавања. Друштво на свеобухватан начин благовремено идентификује узроке који доводе до настанка ризика.

Идентификовање ризика подразумева мапирање појединачних ризика којима Друштво може бити изложена у свом раду, односно формирање матрице која идентификује догађаје који представљају изворе појединачних ризика.

Мерење, односно процену ризика, Друштво врши кроз квалитативну и квантитативну процену идентификованих ризика и догађаја, класификујући ризике по групама ризика, подгрупама ризика и појединачним ризицима према нивоу њиховог утицаја на укупан ризик Друштва.

Систем управљања ризицима заснован је на развоју интерне методологије (интерни приступ) и захтевима регулаторног органа (регулаторни приступ).

Ниво ризика процењује се на основу обима могућих штетних догађаја, односно последица, вероватноће и учесталости његовог појављивања.

Под мерама за неутралисање или минимизирање манифестација ризика подразумевају се мере које обезбеђују одржавање ризика на прихватљивом нивоу у односу на ризични профил Друштва.

Лице надлежно за послове управљања ризицима дужно је да координира активности и послове на управљању ризицима, учествује у решавању питања од заједничког интереса са осталим организационим јединицама у Друштву у циљу минимизирања изложености ризицима и подизања ефикасности управљања ризицима.

У процесу увођења нових производа, процеса и система, нових пословних активности у Друштву, Друштво је дужно да води рачуна о потенцијалној изложености ризику.

Одговорност организационих јединица је да препознају изложеност Друштва појединачним ризицима који су од утицаја на послове и задатке који се обављају у конкретној организационој јединици, као и да дају предлог мера за неутралисање и ублажавање ризика.

Одељење општих послова одговорно је за благовремено достављање података и информација од значаја за анализу, процену, праћење и контролу идентификованих ризика, по свим испостављеним захтевима организационе јединице надлежне за послове управљања ризицима.

Лице надлежно за послове управљања ризицима врши анализу ризика, даје коначну процену висине појединачних ризика, врши процену групних ризика и њиховог утицаја на укупан ризик Друштва.

У ситуацији када висина процењених ризика указује на значајно већи ниво изложености ризику, Извршни директор дефинише план пословања за случај настанка непредвиђених догађаја, односно план обезбеђења континуитета пословања на нивоу сваке организационе јединице у циљу обезбеђења несметаног и континуираног функционисања свих значајних процеса и система. Саставни део овог плана чине техничке и организационе мере за поновно успостављање пословања у што краћем року, односно за ублажавање последица прекида у пословању. План за обезбеђење континуитета пословања и планове за ванредне ситуације усваја Генерални директор Друштва.

СИСТЕМ ИНТЕРНИХ КОНТРОЛА

Под системом интерних контрола подразумева се успостављање механизма интерних контрола, њихово спровођење и праћење. Друштво је дужно да организовано прилагођава, развија и примењује систем интерних контрола у циљу обезбеђења свеобухватне контроле пословних активности, система одлучивања и нивоа овлашћења, праћења трансакција и процене квалитета рада.

Циљ система унутрашњих контрола је да обезбеди успешно и ефикасно пословање, заштиту средстава и података, поузданост, целовитост и правовременост информација и усклађеност са законима, прописима и унутрашњим правилима.

Контролор анализира, врши проверу адекватности, поузданости и ефикасности успостављеног система интерних контрола, предлаже мере за унапређење система интерних контрола и саставља извештаје о спровођењу система интерних контрола.

Контролне активности се одвијају у целом Друштву, на свим нивоима и у свим организационим јединицама, имплементиране су у Актима Друштва којима се утврђује контрола и управљање ризицима и као такве доступне су свим запосленима. Основ за добро спровођење и надзор система унутрашњих контрола представља израђена, текуће ажурирана, у сваком моменту расположива и на одговарајући начин чувана документација која јасно дефинише систем интерних контрола.

Систем интерних контрола управљања ризиком подразумева:

- контролно окружење, које обухвата контролне механизме и активности које спроводе организациони делови Друштва,
- контролне активности везане за процедуре идентификовања и процењивања висине ризика,
- редовне и независне процене активности управљања ризиком у организационим јединицама од стране Контролора,
- усвајање и примену одговарајућих корективних мера, као и благовремено прилагођавање система у случају потребе,
- информисање и обавештавање надлежних органа Друштва о идентификованим недостацима.

Препознавање ризика подразумева препознавање унутрашњих и спољњих чинилаца који представљају опасност за остварење зацртаних циљева, односно оних чинилаца који би могли угрозити њихово остварење.

Контролне активности представљају скуп поступака и упутстава које се примењују у циљу контролисања и овладавања идентификованим ризицима. Друштво обезбеђује следеће врсте контролних активности:

- Дефинисање овлашћења и њихово делегирање.
- Разграничења дужности, обавеза, извештавања и избегавања конфликта интереса.
- Ограничавање доступности и спречавање приступа информацијама и подацима неовлашћеним лицима.
- Извештавање и анализа извештаја.
- Рачуноводствене контроле.
- Контроле информационих ресурса и технологија

Избор контролних активности и њихова примена у појединачним процесима одређен је циљевима, карактеристикама и специфичностима конкретног процеса или процедуре, идентификованим ризицима у спровођењу појединих процедура, карактером мера за минимизирање појединих ризика, границом појединачних ризика и односом трошкова и очекиваних користи који стоје у вези са реализацијом контролних активности.

Саставни део система унутрашњих контрола је надзор. Надзор се спроводи у циљу оцене присутности и деловања система интерних контрола, као стална и повремена активност.

Као стална активност, надзор се спроводи у свим организационим јединицама Друштва и чини неодвојиви део редовних пословних процеса, процедура и система извештавања.

Контролор спроводи независан и целокупан надзор над деловањем система интерних контрола.

Задаци и одговорност за успостављање и усавршавање система интерних контрола

Главни чинилац у обезбеђивању успостављања сталног присуства и усавршавања система интерних контрола су сви запослени у Друштву.

Сваки појединац у Друштву задужен је за спровођење интерних контрола у оквиру својих задатака.

Руководиоци организационих јединица дужни су да све битне реализоване ризике, односно сваки штетни догађај, обухвате системом интерног извештавања, уз одговарајућу анализу разлога за њихово појављивање и предлог мера за њихово избегавање или минимизирање.

Контролор, у оквиру својих задатака и на основу обављених ревизија:

- даје независну процену функционисања система интерних контрола;
- даје смернице и савете у сегменту спровођења система интерних контрола;

Руководиоци организационих јединица у Друштву:

- спроводе усвојена акта и одлуке и обезбеђују ефикасно спровођење делегираних задатака;
- остварају сарадњу са организационом јединицом надлежном за послове управљања ризицима у сегменту унапређења и развоја процедура за препознавање, мерење, процењивање, праћење и надзор ризика у својим организационим јединицама;
- постављају одговарајуће интерне контроле у организационим јединицама којима руководе, презентују и наглашавају важност развоја и праћења интерних контрола свим запосленима;
- надгледају ефикасност и успешност система интерних контрола;
- обезбеђују сачињавање интерних извештаја о управљању ризицима и интерних извештаја о спровођењу система интерних контрола, у складу са овим Процедурама.

II ОСНОВЕ ПОСТУПКА УПРАВЉАЊА РИЗИЦИМА

ФИНАНСИЈСКИ РИЗИЦИ

Ризици рочне и структурне неусклађености имовине, капитала и обавеза

У оквиру ризика рочне и структурне неусклађености имовине, капитала и обавеза, Друштво процењује ризик адекватности капитала и дугорочне сигурности, ризик структурне неусклађености активе и пасиве по хоризонтали и вертикали, ризик незадовољавајућих приноса од капитала, ризик ликвидности, рочне неусклађености средстава и извора, односно немогућности извршавања обавеза.

У поступку тестирања адекватности капитала, полази се од цезуса дефинисанг на основу Закона о тржишту капитала, као минималног новчаног капитала за обављање делатности за које је брокерско-дилерско друштво регистровано. Оцену адекватности капитала вршимо поређењем укупног капитала Друштва са цензусом из угла могућности да апсорбује вишак губитака који могу да настану реализацијом техничких, финансијских и других ризика.

Основни циљ Друштва у управљању ризиком ликвидности је трајно одржавање степена изложености ризику немогућности испуњавања обавеза на нивоу који не угрожава пословање Друштва, стварање претпоставки које обезбеђују проактивни приступ и превентивно идентификовање, мерење, процењивање и контролу ризика ликвидности.

Управљање ликвидношћу подразумева да Друштво обезбеди структурну и рочну усклађеност имовине и обавеза, да врши процену будућих новчаних токова, да одржава одговарајући ниво квалитетних и високоликвидних ставки активе, да прибавља релевантне информације о дешавањима на тржишту новца и тржишту капитала и да благовремено предузима мере за превазилажење евентуалних проблема у ликвидности.

Ради заштите од ризика ликвидности Друштво је дужно да утврди и спроводи политику уредног управљања ликвидношћу односно да планира приливе и одливе новчаних средстава, редовно прати ликвидност и спроводи мере за уклањање узрока неликвидности

У складу са Правилима пословања Централног регистра, депоа и клиринга хартија од вредности, Друштво је депоновало у Гарантни фонд Централног регистра 40,000 ЕУР као гаранцију извршења обавеза Друштва, односно као гаранцију да ће се салдирати све отворене трансакције Друштва по принципу DVP (delivery versus payment).

Оцена ризика незадовољавајућих приноса од капитала се може посматрати из угла праћења инвестиционих циљева дефинисаних инвестиционом политиком Друштва.

Ризици у вези са депоновањем и улагањем средстава

У оквиру ризика депоновања и улагања средстава Друштво посебно прати: ризик наплате потраживања, незадовољавајућег бонитета клијената и ризик концентрације улагања; ризик незадовољавајуће рентабилности, односно приноса од улагања и ризик немогућности наплате приноса; и ризик улагања у повезана и придружена правна лица.

Управљање ризиком у пословању са хартијама од вредности, врши се са циљем ограничавања могућих губитака због промена вредности власничких и дужничких хартија од вредности из портфеља Друштва.

Контрола и праћење портфеља хартија од вредности обавља се кроз процену бонитета емитената хартија од вредности, анализу рочности, анализу валутне структуре, анализу каматних стопа односно приноса од ХоВ и анализу кретања цена на тржишту хартија од вредности.

У циљу минимизирања ризика депоновања и улагања новчаних средстава Друштва, нарочито се захтева правовремена размена информација и израда детаљнијих анализа праћених чврстим квантитативно израженим показатељима. На тај начин обезбеђује се да новчана средства Друштва буду депонована и уложена на начин који обезбеђује да структура улагања буде увек у складу са релевантним актом надзорног органа и унапред дефинисаним принципима у погледу управљања ризицима.

Под кредитним ризиком подразумева се вероватноћа неизвршавања обавеза од стране емитената хартија од вредности у које су уложена новчана средства Друштва, односно ризик да дужници неће бити у могућности, или да не желе да испуне своје билансне и ванбилансне обавезе према Друштву. Ефекти кредитног ризика мере се износом трошкова Друштва насталих због неиспуњавања уговорених обавеза.

Ризик концентрације улагања обухвата ризик изложености Друштва према једном лицу односно према више повезаних лица, ризик концентрације улагања у појединим

имовинским облицима и ризик неодговарајуће дисперзије портфеља улагања.

У поступку процене изложености Друштва полази се од укупног износа билансних потраживања и ванбилансних ставки које се односе на та лица (улагања у дужничке хартије од вредности, власнички улози и учешћа, и сл.).

Изложеност постоји у свим ситуацијама када износ депонованих и уложених средстава прелази укупан проценат ограничења депоновања и улагања прописан од стране Закона о тржишту хартија од вредности и других финансијских инструмената.

У циљу минимизирања ризика концентрације уложених средстава Друштво је у обавези да обезбеди одговарајућу дисперзију депонованих и уложених средстава, да редовно пројектује очекиване приносе од депоновања и улагања, узима у обзир очекивана кретања на тржишту капитала, као и да у континуитету анализира структуру портфеља улагања.

Извештаји о кредитном, тржишном и ризику ликвидности који се израђују у складу са Међународним стандардом финансијског извештавања (МСФИ) 7 за потребе обелодањивања података о финансијским инструментима представљају основу за анализу ризика у вези са депоновањем и улагањем средстава.

Тржишни ризици

У оквиру тржишних ризика Друштво прати ризик ценовне неконкурентности и нелојалне конкуренције, ризик промене каматних стопа, девизни ризик и ризике од промена цена хартија од вредности и непокретности.

У оцени манифестација тржишних ризика и ризика конкуренције, спроводи се анализа позиционираниости Друштва на тржишту брокерско-дилерских друштава, односно спроводи упоредна анализа података и показатеља успешности пословања Друштва са расположивим подацима других брокерско-дилерских друштава и просеком гране.

Друштво управља девизним ризиком у циљу ограничавања могућих губитака због промена курса страних валута и одржавања ризика на нивоу који је прихватљив из угла резултата пословања адекватности капитала и захтева за очувањем ликвидности.

Под девизним ризиком подразумева се вероватноћа настанка негативних ефеката на финансијски резултат и капитал Друштва услед промене вредности девизних курсева. Девизном ризику су изложене све позиције активе и пасиве у девизама, као и потраживања и обавезе индексиране страном валутом. Показатељ девизног ризика је однос између укупних отворених девизних позиција и капитала Друштва.

Под каматним ризиком подразумева се вероватноћа остваривања губитка услед промена каматних стопа. Каматне стопе су одређене односом понуде и тражње новчаних ресурса на финансијском тржишту, као и инфлационим или дефлационим

тенденцијама.

У функцији утврђивања ризика од губитака који потичу од варијација фактора тржишног ризика и у циљу поређења ризичности финансијских инструмената, Друштва примењује Value-at-Risk модел.

Вредност под ризиком (VaR) је максимални губитак који Друштво може да претрпи при датом нивоу толеранције, у одређеном временском периоду. Под нивоом толеранције се подразумева мала, унапред изабрана вероватноћа (најчешће 5% или 1%).

VaR је максимални износ потенцијалног губитка у датом временском периоду, који Друштво може да прекорачи само у малом и прецизно дефинисаном проценту од свих могућих случајева, који представља ниво толеранције.

ОСТАЛИ РИЗИЦИ

Оперативни ризици

Под оперативним ризиком подразумева се ризик настанка негативних ефеката на финансијски резултат и капитал Друштва услед пропуста у раду запослених, неодговарајућих унутрашњих процедура и процеса, неадекватног управљања информационим и другим системима, као и услед непредвидивих екстерних догађаја.

У оквиру оперативних ризика прате се: ризик неадекватне организације послова и ризик неадекватног избора, постављења и распореда органа управе, контроле, руководства и запослених (квалификационо и бројно); ризик погрешног и економски штетног уговарања послова; ризик превара, злоупотреба и других незаконитих радњи органа управе, контроле и руководства Друштва; ризик уговарања, организовања и обављања послова супротно правилима струке; информатички ризик и ризик неадекватности извештајног сегмента информационог система; ризик губитака по основу штета на сталној имовини; ризици у вези односа према запосленима и безбедности на радном месту.

Циљ управљања оперативним ризиком је да се штетни догађај одмах по настанку евидентира, анализира и да се предузму мере за спречавање његовог поновног настанка.

Губици у вези са управљањем процесима настају због неправилног управљања процесима код испуњења захтева у вези кашњења у реализацији пословних трансакција и кретању документације, прекорачењу рокова или одговорности, рачуноводствених грешака, неодговарајућег извештавања и неизвршавања услуга.

Губици проистекли из ризика погрешног распореда запослених и губици у вези односа према запосленима и безбедности на радном месту, настају због позиција које нису у

складу са уговором о раду; грешака у уговорима о раду које за последицу могу имати престанак радног односа, промену нивоа зараде, дискриминацију запослених, као и због непримењивања правила о заштити на раду која за последицу могу имати нарушавање сигурности и здравља запослених. Губици могу настати и због неодговарајућег броја и квалификација запослених, недовољне мотивисаности, изостанка потребних знања и искуства и кршења права запослених.

Ризици погрешног и економски штетног уговарања послова, превара, злоупотреба и других незаконитих радњи односе се на настале губитке услед интерних превара и намерних активности и пропуста који укључују најмање једног запосленог, уз постојање "намере" да се стекне лична корист.

Ризик уговарања, организовања и обављања послова супротно правилима струке, обухвата губитке настале услед ненамерних поступака или пропуста у професионалном извршавању обавеза према клијентима, као и губитке у вези са односима са пословним партнерима, клијентима и добављачима.

Информатички ризик и ризик неадекватности извештајног сегмента информационог система, обухватају губитке због нерасположивости, недостатака и неефикасности информационог система, као и губитке настале због лошег функционисања хардвера и софтвера, структурне неадекватности, телекомуникацијских недостатака и неадекватног извештајног сегмента информационог система. Губици настали услед информатичких ризика, произилазе из губитака насталих због неодговарајуће сигурности система, неодговарајућих капацитета, нефункционалности и недоступности информационог система, прекомерних трошкова развоја и прекорачења рокова у развоју информационог система.

Правилник о плановима и поступцима за заштиту информационог система и поступање у ванредним ситуацијама дефинише одржавање поузданости информационог система кроз архивирање података (дневно, недељно, месечно), адекватну обуку запослених и праћење нових технологија. Такође одређује поступке у случају нестанка електричне енергије, елементарних непогода као и мере заштите информационог система од неовлашћеног приступа подацима.

Ризик губитака по основу штета на сталној имовини, укључује ризик оштећења фиксне имовине због природних катастрофа, поступака запослених и других догађаја.

Штетни догађај у контексту управљања оперативним ризицима, подразумева догађај који је настао услед недостатака или грешака у функционисању унутрашњих процеса, процедура, система, запослених или због дејства екстерних ризика и догађаја, који су од утицаја на стање имовине, капитала и обавеза Друштва.

Узрок догађаја обухвата (а) људски фактор, који укључује намерне активности органа, руководства и запослених; (б) процесе који укључују ненамерне грешке запослених; (в) системе који укључују губитке проузроковане неадекватним функционисањем

технологије и (г) екстерни фактор који укључује губитке проузроковане екстерним утицајима ван Друштва.

Организационе јединице су дужне да штетне догађаје настале као резултат манифестација оперативних ризика, као и његове узроке обухвате посебном тачком у оквиру интерних извештаја о управљању ризицима. Предмет извештавања су само штетни догађаји чија процењена висина прелази износ просечне бруто зараде у Републици Србији на дан 31.12. претходне пословне године. У случајевима када у организационој јединици нема евидентираних штетних догађаја, или исти не прелазе дефинисан износ, исто се посебно наводи у интерном извештају о управљању ризицима.

У поступку извештавања о штетним догађајима, неопходно је навести опис штетног догађаја, његове узроке, организациону јединицу, као и име запосленог лица које је одговорно за његов настанак уколико је недвосмислено утврђено, датум када је откривен, датум настанка, карактер и врсту губитка, квантификацију могућих губитка, мере које су предузете или се планирају предузети у циљу ограничавања последица штетног догађаја.

Скуп штетних учинака обухвата: смањења вредности средстава или настале отписе на средствима услед крађа, превара, проневера и других недозвољених радњи; смањења вредности због немарности или природних несрећа и катастрофа; отписе средстава услед грешака које за резултат имају неуспеле пројекте или материјално значајна прекорачења планираних улагања у поједине пројекте; пропуштање наплате потраживања као последица грешака запослених; плаћања по основу судских одлука, трошкова суда и спољним сарадницима у вези са вођењем процеса, казне од стране органа надлежног за надзор над пословима брокерско-дилерских друштава, пореских органа и других државних органа.

Ризици у вези са односом према запосленима и безбедности на радном месту, обухватају губитке настале услед непримењивања закона о раду и других подзаконских аката везаним за рад, запошљавање, здравствену и социјалну заштиту и безбедност на радном месту.

Правилник о безбедности и здрављу на раду, а нарочито Акт о процени ризика на радном месту и у радној околини чине основу за процену овог ризика. Акт о процени ризика на радном месту и у радној околини даје детаљан опис технолошког и радног процеса, средстава за рад и средстава и опреме за личну заштиту на раду; детаљан снимак организације рада; утврђује листу опасности и штетности и врши процену ризика за свако радном месту по методи Kinny, где је ниво ризика рангиран од прихватљивог до екстремног; закључено је да анализом свих радних места нису уочене опасности и штетности које би радно место сврстале у у место са повећаним ризиком.

Правни ризици

У оквиру правних ризика прате се ризик неусклађених пословних аката и ризици у вези примене прописа којима је регулисана делатност брокерско-дилерских друштава, као и ризик губитка спорова по основу штета, имовинских спорова и ризик наплате регресних потраживања.

Управљање ризиком неусклађености пословања са законом и другим прописима и предлагање мера за минимизирање ризика неусклађености пословања спроводи се кроз одговарајуће анализе, проверу адекватности, поштовања и примене прописаних процедура и мере за унапређење процедура и отклањање уочених пропуста у примени процедура.

Репутациони ризици

У оквиру репутационих ризика прате се: репутациони ризици у вези са активностима запослених; ризик незадовољства клијената пруженом услугом и ризик губитка угледа у јавности; ризик едукације запослених; ризик непредузимања активности интерне ревизије и процене спровођења система интерних контрола ради спречавања могућих проневера; и ризик промене власничке структуре.

Губици настали као последица активности и радњи запослених обухватају ненамерне грешке или немарност запослених у вези са: обезбеђењем поверљивости информација, чувањем пословне тајне, и активностима срачунатим на обезбеђење личне користи кроз веће провизије и друге активности.

ПРИМЕНА ПРИНЦИПА КОРПОРАТИВНОГ УПРАВЉАЊА

Принципи корпоративног управљања доносе се у циљу стварања услова за ширење корпоративне културе, обављање делатности у складу са стандардима савременог тржишног привређивања, обезбеђења адекватнијег тржишног наступа Друштва, веће транспарентности информација и минимизирања ризика у пословању Друштва.

Савремени пословни концепт

Под савременим пословним концептом подразумева се заснованост организације, активности и пословне стратегије на принципима савременог тржишног привређивања.

Пословна концепција Друштва заснива се на:

- a. Креирању стратегије тржишног наступа на основу прикупљених информација и извршених анализа, прикупљању свих релевантних информација за пословање, кроз процес анализе окружења и истраживање тржишта.
- b. Ширењу корпоративне културе, етичкој одговорности, прилагођавању

организационе структуре, процеса финансијског управљања, управљања људским ресурсима и свих других активности постављеним циљевима и обрасцима пословања, уз развој система интерних контрола на начин који обезбеђује усклађеност пословања са постављеним циљевима и њихову реализацију, који минимизира прекомерну изложеност ризицима различитог порекла и

- c. Развоју информационог система који обезбеђује бржу, поузданију и обухватнију, двосмерну размену информација унутар Друштва, као и са екстерним субјектима, са циљем ширења корпоративне културе, подршке одлучивању, објективнијег извештавања органа супервизије и свих других заинтересованих субјеката о свим аспектима пословања Друштва.
- d. Транспаретности информација;

Тржишни наступ, анализа окружења и истраживање тржишта

У процесу пружања услуга, анализе окружења и истраживања тржишта, Друштво примењује следећа начела и захтеве:

Друштво развија првенствено услуге којима се излази у сусрет потребама и захтевима клијената, идентификованих кроз истраживања тржишта, настојећи да се што боље позиционира у односу на конкуренцију.

У циљу остваривања повољније тржишне позиције и већег тржишног учешћа Друштва, политика израде тарифа мора уважавати и тржишне факторе

Друштво обезбеђује праћење економских, законодавно-правних, политичких и других фактора који могу бити од утицаја на његово пословање, као и очекивани смер промена тих фактора.

Кроз процес истраживања тржишта Друштво обезбеђује информације које су значајне за његово пословање, чиме се идентификују области и фактори који могу имати негативан утицај на пословање и перформансе, при чему фокус треба да буде на финансијском тржишту.

У условима континуираног развоја финансијских инструмената, Друштво спроводи истраживање финансијског тржишта у сврху прикупљања релеватних информација ради подизања ефикасности пласирања финансијских средстава и обезбеђује расположивост информација о потенцијалној изложености сегментима тржишног ризика, а пре свега ризику промене цена хартија од вредности и некретнина, ризику промене каматних стопа и ризику промене девизних курсева.

Ширење корпоративне културе, улога заинтересованих лица и етичка одговорност

Корпоративна култура, организациона структура и управљање људским ресурсима у

Друштву поставља се на начин да сваком запосленом буде омогућено да схвати своје задатке и њихов значај у остваривању циљева Друштва и да их обављају на најадекватнији начин, који је у интересу корисника услуга, а који је истовремено и интерес Друштва, њених власника и запослених.

У циљу стварања и одржања повољне пословне репутације, Друштво поштује етичке стандарде и принципе и настоји да буде одговорна према клијентима и јавности за све своје поступке. Друштво обезбеђује анализу и праћење последица деловања Друштва на тржиште брокерско-дилерских друштава и друге тржишне учеснике и стара се да то деловање не буде негативно у смислу неизвршавања преузетих обавеза према корисницима услуга.

Принцип етичке одговорности важи за све запослене у Друштву, који сваку активност морају обављати савесно, у складу с интересима Друштва и његових корисника услуга.

Обелодањивање информација

Друштво на систематски начин, континуирано и благовремено свим заинтересованим лицима и учесницима на тржишту, медијима и јавности пружа релевантне информације о својим пословним активностима и финансијском положају ради бољег сагледавања пословања и омогућавања разумевања ризика којима је изложено, осим података који спадају у домен пословне тајне, у свему у складу са захтевима релевантних Међународних стандарда финансијског извештавања у погледу обавезних обелодањивања и позитивних прописа.

У циљу обезбеђења услова за пословање у складу са међународним принципима корпоративног управљања, Друштво обелодањује одговарајуће информације и податке, водећи рачуна да тиме не угрози своју конкурентску позицију на тржишту, и то:

- 1) Основне податке о Друштву;
- 2) Финансијске извештаје састављене у складу са Међународним рачуноводственим стандардима и Међународним стандардима финансијског извештавања;
- 3) Информације о пословним активностима којима се Друштво бави;
- 4) Извештај независног ревизора;

Додатне информације намењене јавности, потенцијалним клијентима, инвеститорима и другим заинтересованим странама обухватају:

- 1) Организациону структуру са именима одговорних лица и именима лица која су чланови органа Друштва;
- 2) Значајна питања за запослене и остала заинтересована лица.

На свом интернет сајту Друштво објављује Правила и процедуре пословања и

Правилник о тарифи.

Свеобухватност, квалитет и карактеристике информација

Информације намењене јавности, потенцијалним корисницима услуга и другим заинтересованим странама морају бити:

- 1) Истините, односно да пружају верну слику о Друштву;
- 2) Поуздане, односно да се заинтересована лица на њих могу ослонити при доношењу одлука;
- 3) Прецизне, односно довољно детаљне и да пружају довољно информација о појединачним аспектима активности Друштва;
- 4) Релевантне, односно значајне или од битног значаја при доношењу пословних одлука заинтересованих лица;
- 5) Благовремене, односно обелодањене на време, тако да заинтересована лица у што краћем времену сазнају за битне чињенице које су од значаја за правовремено доношење одлука;
- 6) Бесплатне за кориснике;
- 7) Лако доступне, (веб-сајтови, кол-центри, извештаји, брошуре и сл.);
- 8) Целовите и свеобухватне, односно да пружају квалитетну и свеобухватну слику о
- 9) Друштву;
- 10) Упоредиве између различитих осигураваача и других Друштво које послују на домаћем тржишту;
- 11) Међусобно повезане, систематске и постојане у времену, како би било могуће њихово праћење.

IV ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Све организационе јединице Друштва дужне су да активности, поступке, процедуре и радње садржане у овом документу укључе у поступке и упутства из делокруга њихове надлежности.

Уколико овим Процедурама нису обухваћени сви послови из области управљања ризиком или уколико су исти регулисани на другачији начин у односу на важећа законска и подзаконска решења, до измене Процедура и пратећих интерних аката Друштва, непосредно ће се применити прописи који регулишу питања управљања ризицима.

Измене и допуне ових Процедура управљања ризицима врше се на начин и по поступку предвиђеном за њихово доношење.

Ове Процедуре управљања ризицима ступају на снагу осмог дана од дана објаве на интернет страници Друштва.

Ове Процедуре се објављују наредног радног дана од дана пријема сагласности Комисије за хартије од вредности.

Генерални директор

Владимир Луковић с.р.